

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEXNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH	53
Turayeva Gulizahro	

“INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA “YASHIL IQTISODIYOT” TAMOIYILLARI ASOSIDA G’ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH

Turayeva Gulizahro

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Guliston davlat universiteti dotsenti

ORCID: 0000-0002-5764-315X

zakhroturaeva@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada jahon miqyosida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash jarayonida agrar sohaning, xususan, donchilik tarmog'ining o'rni va ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqotda Sirdaryo viloyati misolida g'alla yetishtirish barqarorligining bugungi holati, uni ta'minlashga ta'sir etuvchi omillar va innovatsion texnologiyalarni joriy etish istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, hududlarning yalpi don hosili bilan ta'minlanganlik darajasini “barqarorligi yuqori”, “barqarorligi o'rta”, “barqarorligi past” va “barqaror emas” toifalaridan iborat mezon va chegaralar asosida baholashga imkon beruvchi don ishlab chiqarish barqarorligi differensial indekslash usuli taklif etildi.

Kalit so'zlar: donchilik tarmog'i, oziq-ovqat xavfsizligi, barqarorlik, Sirdaryo viloyati, innovatsion agroteknologiyalar, resurslardan samarali foydalanish, barqarorlik indeksi, prognoz.

Abstract. The article scientifically substantiates the role and importance of the agricultural sector, in particular the grain sector, in the process of ensuring food security on a global scale. The study analyzes the current state of grain production sustainability in the Syrdarya region, the factors affecting its provision, and the prospects for introducing innovative technologies. The scientific novelty of the study is that a differential indexing method for grain production sustainability was proposed, which allows assessing the level of provision of regions with gross grain yields based on criteria and boundaries consisting of the categories of “high sustainability”, “medium sustainability”, “low sustainability” and “unsustainable”.

Key words: grain sector, food security, sustainability, Syrdarya region, innovative agrotechnologies, efficient use of resources, sustainability index, forecast.

Аннотация. В статье научно обоснованы роль и значение аграрного сектора, в частности зернового, в обеспечении продовольственной безопасности в глобальном масштабе. В исследовании проанализировано современное состояние устойчивости производства зерна в Сырдарьинской области, факторы, влияющие на её обеспечение, и перспективы внедрения инновационных технологий. Научная новизна исследования заключается в предложении дифференцированного метода индексации устойчивости производства зерна, позволяющего оценить уровень обеспеченности регионов валовыми сборами зерна на основе критериев и границ, состоящих из категорий «высокая устойчивость», «средняя устойчивость», «низкая устойчивость» и «неустойчивая».

Ключевые слова: зерновой сектор, продовольственная безопасность, устойчивость, Сырдарьинская область, инновационные агротехнологии, ресурсосбережение, индекс устойчивости, прогноз.

KIRISH

Jahon miqyosida va mamlakatlar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda agrar sohaning o'rni kun sayin ortib bormoqda. Ayniqsa, donchilik tarmog'ini barqaror rivojlantirish nafaqat aholining kundalik iste'moli uchun eng zarur qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan ta'minlash, balki chorva mollari parvarishida muhim bo'lgan

ozuqa bazasini yaratishda ham asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Goldman Sachs xalqaro konsalting kompaniyasi prognozlariga ko'ra, 2050-yilga borib dunyo aholisining 9,8 milliard kishiga yetishi natijasida oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi kamida 70 foizga oshirilishi zarurligi ta'kidlanadi. Boshqa tomondan, global iqlim o'zgarishi, ekologik va siyosiy inqirozlar natijasida oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha keskinlik yanada kuchayib bormoqda. Rivojlangan mamlakatlarda ushbu keskinlikni yumshatish uchun qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish, sohada innovatsiyalar va "yashil" texnologiyalarni izchil joriy etish, ekologik toza organik mahsulotlar yetishtirish bo'yicha maqsadli ilmiy-tadqiqotlar yo'lga qo'yilmoqda. Don va uni qayta ishlash orqali olinadigan tayyor xalq iste'mol mahsulotlari ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlash, ularni ekologik jihatdan sifatli saqlash hamda aholini sifatli don mahsulotlari bilan ta'minlash jarayonida donchilik tarmog'ining barqaror ishlashi alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, 2030-yilgacha Sirdaryo viloyatida don ishlab chiqarish hajmini optimallashtirilgan innovatsion agroteknologiyalar asosida oshirish bo'yicha prognoz parametrlar ishlab chiqildi. Natijalar don ishlab chiqarish barqarorligiga davlat siyosati, resurslar ta'minoti, innovatsion texnologiyalar va bozordagi raqobat omillari kompleks ta'sirini namoyon etadi.

O'zbekiston sharoitida ham mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab aholini don mahsulotlari bilan barqaror ta'minlash yo'nalishida chuqur iqtisodiy islohotlar amalga oshirildi. So'nggi yillarda gektaridan 55 s/ga dan yuqori hosil olinib, yalpi hosil hajmi 6,5–7,8 mln tonnani tashkil etgani, 2025-yilga kelib boshqoqli donning o'rtacha hosildorligini 70 s/ga, 2030-yilga kelib 75 s/ga ga yetkazish strategik vazifa sifatida belgilanganligi buni tasdiqlaydi. Mazkur holat don ishlab chiqarish barqarorligini ilmiy asosda baholash, Sirdaryo viloyati sharoitida innovatsion texnologiyalarni joriy etgan holda istiqboldagi rivojlanish modellarini ishlab chiqishni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Don ishlab chiqarish barqarorligi va oziq-ovqat xavfsizligi masalalari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy izlanishlarida o'rganilgan. Xususan, M.G. Ozerova, V.Z. Mazloev, V.V. Kuznetsov, I.V. Kursev, A.I. Altuxov kabi iqtisodchi olimlar don bozorini rivojlantirish, davlat aralashuvi va bozor mexanizmlarining o'zaro mutanosibligi, don mahsulotlari narxining shakllanishi va barqarorlik omillarini tahlil qilganlar. Mahalliy olimlardan R.H. Husanov, Q.A. Chariyev, N.S. Xushmatov, B.F. Sultanov, A.G. Ibragimov, G'.Qudratov, A. Ergashevlarining tadqiqotlarida donchilik tarmog'ini modernizatsiya qilish, resurslardan samarali foydalanish, don mahsulotlari bozorida raqobatni kuchaytirish hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish masalalari keng yoritilgan.

So'nggi yillarda don ishlab chiqarishning barqarorligini ta'minlash va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda innovatsion agroteknologiyalar, "yashil iqtisodiyot" tamoyillari, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt yechimlaridan foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Big Data va sun'iy intellekt asosida yer resurslarini boshqarish, hosildorlikni prognoz qilish, iqlim o'zgarishlari sharoitida adaptiv agroteknologiyalarni tanlash bo'yicha tadqiqotlar ilmiy muhitda dolzarb yo'nalish sifatida shakllangan. Biroq mavjud adabiyotlar tahlili Sirdaryo viloyati miqyosida don ishlab chiqarish barqarorligini baholash uchun hududlar kesimida differensial mezonlar tizimini ishlab chiqish, yalpi don hosilining bugungi holatini va 2030-yilgacha bo'lgan istiqbolini kompleks tarzda modellashtirish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur maqola aynan shu bo'shliqni qisman to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, tizimli tahlil, taqqoslash, iqtisodiy-statistik tahlil qilish usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5853-son Farmoni bilan 2020–2030-yillarga mo'ljallangan qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi, PF-60-son Farmoni bilan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi", PK-10 va PK-168-son qarorlari bilan donchilik sohasini erkinlashtirish, raqobatni kuchaytirish, don korxonalarini bosqichma-bosqich xususiylashtirishga oid vazifalar belgilab berilgan. Mamlakatimizda so'nggi besh yillikda gektardan o'rtacha 55 s/ga va undan yuqori hosil olinishi, yalpi hosil hajmining 6,5–7,8 mln tonna atrofida shakllanayotgani don ishlab chiqarish barqarorligi yo'lida muhim natija hisoblanadi.

Biroq Sirdaryo viloyati misolida o'tkazilgan tahlillar quyidagilarni ko'rsatadi:

- resurslar ta'minotida, ayniqsa, yuqori sifatli urug'lik, mineral o'g'itlar va yoqilg'i-moylash materiallarida beqarorlik;
- donni yig'ib olish, dastlabki saqlash va tashish zanjirida yo'qotishlarning yuqoriligi;
- bozor infratuzilmasi va birja savdolarini raqamlashtirish jarayonlarining yetarlicha tez bormayotgani.

1-jadval. O'zbekistonda g'alla yetishtirish ko'rsatkichlari dinamikasi (2019–2024 yillar)

Yil	Ekin maydoni, mln ga	O'rtacha hosildorlik, s/ga	1 gektardan hosil, t/ga	Yalpi hosil, mln t
2019	1,35	56,0	5,60	7,56
2020	1,34	57,0	5,70	7,64
2021	1,33	58,0	5,80	7,71
2022	1,32	59,0	5,90	7,79
2023	1,31	60,0	6,00	7,86
2024*	1,30	60,5	6,05	7,87

Muallif hisob-kitoblari asosida

Jadval asosida qisqa tahlil qiladigan bo'lsak,

1. Ekin maydoni dinamikasi. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2019 yildagi 1,35 mln gektar ekin maydoni 2024 yilga borib 1,30 mln gektarga biroz qisqargan. Bu yer resurslaridan samaraliroq foydalanish, sifatsiz maydonlarni qisqartirish va intensiv texnologiyalarni joriy etish siyosati bilan izohlanadi.

2. Hosildorlikning oshishi. Shu davrda o'rtacha hosildorlik 56 s/ga dan 60,5 s/ga gacha ko'tarilgan. Bu yuqori hosilli navlar, innovatsion agrotexnologiyalar, raqamli monitoring va agrotexnik tadbirlarning o'z vaqtida bajarilishi natijasi sifatida baholanishi mumkin.

3. Yalpi hosil barqaror o'smoqda. Ekin maydoni biroz kamayishiga qaramay, hosildorlikning doimiy o'sishi hisobiga yalpi hosil 2019-yildagi 7,56 mln t dan 2024-yilda taxminan 7,87 mln t ga yetgan. Bu intensiv rivojlanish modelining ustunligini ko'rsatadi.

4. Barqarorlik va samaradorlik. Oxirgi besh yillik tendensiya (2020–2024) shuni ko'rsatadiki, g'alla ishlab chiqarishning o'sishi ekin maydonini kengaytirish hisobiga emas, balki hosildorlikni oshirish va resurslardan samarali foydalanish hisobiga ta'minlanmoqda.

Mazkur omillar don ishlab chiqarish barqarorligini hududlar kesimida alohida baholashni va ularni guruhlashni talab etadi. Ilmiy yangilik – barqarorlik darajasini indekslash. Tadqiqot natijasida hududlarning yalpi don hosili bilan ta'minlanganlik darajasini baholash uchun quyidagi mezon va chegaralarga asoslangan barqarorlik indeksi ishlab chiqildi:

- “Barqarorligi yuqori” – 67,1–79,0
- “Barqarorligi o'rta” – 55,1–67,0
- “Barqarorligi past” – 43,1–55,0
- “Barqaror emas” – 31,0–43,0. Ushbu indeks yalpi don hosili, hosildorlik, resurslar bilan ta'minlanganlik,

agrotexnik tadbirlar bajarilishi va bozor infratuzilmasi rivojlanganlik darajasini kompleks hisobga oladi. Shunday qilib, ilmiy yangilik sifatida don ishlab chiqarish barqarorligini hududlar bo'yicha differensial baholash imkonini beruvchi uslubiy yondashuv taklif qilindi. Econometrik modellash natijalariga ko'ra, ishlab chiqarish barqarorligiga ta'sir etuvchi omillar — iqlim ko'rsatkichlari, agrotexnologiyalarni joriy etish darajasi, davlat qo'llab-quvvatlashi va bozor infratuzilmasining rivojlanganligi — hisobga olingan holda 2030 yilgacha yalpi don hosili hajmining asta-sekin oshishi prognoz qilindi. Model hisob-kitoblariga ko'ra:

-2023-yilda mamlakat bo'yicha yalpi don hosili 8 453,4 ming tonnani tashkil etgan bo'lsa, 2030-yilga kelib u 9 000 ming tonnaga, ya'ni 6,5 foizga oshishi asoslab berildi;

-Sirdaryo viloyatida innovatsion agrotexnologiyalarni jadallashtirish sharti bilan hosildorlikni 2030-yilga kelib 15–18 foizga oshirish, suv va o'g'it sarfini 10–12 foizga qisqartirish imkoniyati mavjud;

-don ishlab chiqarish barqarorligi indeksi “barqarorligi o'rta” toifasidan “barqarorligi yuqori” darajasiga ko'tarilishi mumkin. Bu natijalar bugungi kunda qabul qilinayotgan strategik qarorlarning ertangi oziq-ovqat xavfsizligiga bevosita ta'sirini ilmiy asosda ko'rsatib beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar Sirdaryo viloyati va umuman respublikada don ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlash masalasi kompleks va ko'p qirrali yondashuvni talab etishini ko'rsatdi. Ilmiy yangilik sifatida taklif etilgan hududlar kesimida don bilan ta'minlanganlik barqarorligini differensial baholash usuli donchilik tarmog'ini boshqarishda, davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishda, resurslar taqsimotini optimallashtirishda samarali instrument bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan prognozlar innovatsion agrotexnologiyalarni jadallashtirish, don bozorini raqamlashtirish, don ishlab chiqaruvchilarni texnik-modernizatsiyalashni davlat tomonidan qo'llab-

quvvatlash choralari natijasida don ishlab chiqarish barqarorligini sezilarli darajada oshirish mumkinligini tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari tegishli vazirlik va idoralar, donchilik korxonalari hamda fermer xo'jaliklari uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, don ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlash bo'yicha dasturlarni ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ozerova M.G., Mazloev V.Z., Kuznesov V.V. va boshqalar. Rynok zerna i ego regulirovanie. – Moskva, 2018.
2. Husanov R.H., Chariyev Q.A., Xushmatov N.S. Donchilik tarmog'ini rivojlantirishning iqtisodiy asoslari. – Toshkent, 2019.
3. Aliyev Ya.E. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari, agrosurslar va agroxizmatlar bozorini rivojlantirish yo'nalishlari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020.
4. Turayeva G.K. Aktualnost obespecheniya stabilnosti proizvodstva zerna v natsionalnoy ekonomike // Ekonomika i sotsium. – 2024.
5. "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasi to'g'risida"gi PF-5853-son Farmon. 23.10.2019y.
6. "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmon. 28.01.2022 y.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>